

OK 1999:

Krav om ferie kan føre til konflikt

Ekstra feriefridage og lærernes arbejdstid er krav, der hver for sig kan føre til konflikt i de offentlige overenskomstforhandlinger - Et generelt forlig synes kun muligt, hvis de offentlige arbejdsgivere vil give samme mængde frihed som ved overenskomstindgrebet i foråret 98.

ANALYSE

Jesper Due & Jørgen Steen Madsen

Mandag Morgen 12. januar 1999

Aldrig har forhandlingerne tegnet så vanskeligt, som de gør i år. Det er den almindelige kliche, som man hører fra forhandlernes side næsten hver eneste gang, der skal forhandles overenskomster i Danmark. Men i 1999 er der noget om snakken - i hvert fald når vi taler om overenskomstforhandlingerne i den offentlige sektor, der skal afgøres inden 1. april.

Ca. 185.000 på det statslige område og ca. 640.000 i amter og kommuner skal have fornyet deres aftaler om løn- og arbejdsforhold. Forhandlingerne blev officielt skudt i gang henholdsvis mandag den 11. og torsdag den 14. januar, og der er gedigne modsætninger, der skal ryddes af vejen, før konturerne af et forlig tegner sig.

To konfliktkrav

Der er to krav, der hver især er tilstrækkeligt problemfyldte til at udløse en konflikt, hvis ikke parterne undervejs nærmer sig hinanden. Det ene er lønmodtageres krav om en sjette ferieuge, som specielt den statslige arbejdsgiverpart med finansminister Mogens Lykketoft i spidsen har vendt sig skarpt imod. Og det andet er arbejdsgivernes krav om mere fleksibel arbejdstid, der specielt på folkeskoleområdet kan føre til et åbent slagsmål med lønmodtagerne.

2-3 feriefridage

Parternes uenighed om mere frihed er det største og det mest generelle problem. Her har de statsansattes forhandlingsleder, formanden for StK og CFU, Niels Juul, markeret, at der ikke bliver noget forlig, hvis finansministeren siger nej til at give den samme mængde frihed, som lå i regeringsindgrebet i foråret 1998. Det vil sige et sted mellem 2 og 3 feriefridage - og nærmest det sidste end det første - hvis det er fridage til alle, der skal gås efter, og ikke yderligere børnefamiliefridage oven i de omsorgsdage, de offentligt ansatte i forvejen har.

Mogens Lykketoft og den øvrige regering har vendt sig imod at acceptere kravet - selv om den selv gennemførte det samme i forhandlingerne på LO/DA-området af den private sektor. Dengang var det hensynet til at sikre et ja ved den efterfølgende afstemning om Amsterdamtraktaten, der fik regeringen til at fravige sine politiske hovedlinier på arbejdstidsområdet.

Regeringen kan ikke undgå at have været klar over, at den dermed skabte vanskeligheder for sig selv ved de efterfølgende overenskomstforhandlinger i 1999. Men ikke mange vil være uenig i, at det politiske hensyn til Amsterdamafstemningen var en sådan høj pris værd.

Regeringen kunne derimod ikke vide noget sikkert om, at den økonomiske situation ville blive væsentligt forringet i løbet af 1998. Det betyder, at det økonomiske råderum for de forhandlinger, der nu er gået i gang i bl.a. den offentlige sektor er betydeligt indskrænket i forhold til råderummet ved LO/DA-forhandlingerne i 1998. Uden denne forværring kunne regeringen måske have levet med passende indrømmelser på frihedsområdet. Nu vil sådanne indrømmelser fremstå som noget, der ligner en undergravning af regeringens egen økonomiske politik.

(ulempen ved den manglende takt i ok-forhandlingerne = ok-periodens længde måske på dagsordenen)

Hensynet til den dårligere økonomi er måske nok noget, der gør et vist indtryk på de offentligt ansatte, men det er næppe nok til, at de vil acceptere en ringere løsning på ferieområdet end under OK98. Derfor er et forlig formentlig kun muligt, hvis regeringen vil være parat til at give de offentligt ansatte samme frihed som de privatansatte fik i 1998. Hvis regeringen vælger det, så er det til gengæld mest sandsynligt, at der kommer et generelt forlig.

(sd's svækkede position ift baglandet, der måske vil gøre lysten til at give indrømmelser større end hensynet til strikt at fastholde den politiske hovedlinie. Men vil Marianne Jelved tillade, at der her rystes på hånden?).

Arbejdstid som løsning

Arbejdsgivernes krav om en rammeaftale, der åbner mulighed for lokalt at aftale en mere fleksibel arbejdstidstilrettelæggelse, kan være nøglen til en løsning, hvis det accepteres af lønmodtagerne. Så gives der plads nok til, at der også er råd til ekstra frihed.

Arbejdstid som problem

Arbejdstidskravet er også et problem, når det gælder særlige områder som sygehuse og folkeskolen. Her har forligspartierne bag finansloven fået indføjet bemærkninger om, at det må være et mål med OK99 at få væsentlige ændringer på disse områder. Det kan ses som en opbakning bag de offentlige arbejdsgivers krav. Men det opfattes af lønmodtagernes forhandlere som en utidig indblanding i frie overenskomstforhandlinger. I hvert fald er det udtryk for et gedigent politisk pres, som måske kan påvirke lønmodtagerne i retning af et forlig, men som også kan gøre dem mere stejle.

Det ville være en hidtil uset direkte indblanding – men på den anden side kan man vel ikke fortænke de politiske partier i at forlange indflydelse på udviklingen

af de væsentligste velfærdsydelse. Det er ikke et spørgsmål om *enten* aftaler *eller* lovgivning, men snarere om balancen mellem det aftalemæssige og det politiske.

Det egentlig problem er folkeskolen, hvor både politikerne på Christiansborg og de kommunale arbejdsgivere ser et behov for, at lærerne underviser mere. Ellers er der lagt en bombe under den kommunale økonomi på grund af et stigende elevtal i de kommende år. Men lærerne vil ikke bare tvinges til at undervise mere uden betaling. Så også arbejdsgiverne må udvise smidighed. I så fald er det måske alligevel muligt at nå et forlig også med Danmarks Lærerforening. Det skal huskes, at det ikke mindst er lærerne, der hidtil har været mest utilfredse med de særlige arbejdstidsregler på området.

Det vanskeligste problem

Det bliver måske det vanskeligste problem at finde en løsning på, og hvis det ender uden forlig mellem de kommunale arbejdsgivere og DLF, så kan det risikere at føre til et generelt sammenbrud med efterfølgende storkonflikt på det offentlige arbejdsmarked. Det vil det gøre, hvis den musketered, der synes at være svoret både på arbejdsgiversiden og i de kommunale lønmodtageres forhandlingssammenslutning, KTO, står til troende. Så bliver der ikke noget samlet forlig uden en løsning på lærernes arbejdstid.

Det er dog nok så sandsynligt, at resultatet vil blive en isoleret konflikt på folkeskolens område. Hvis der i øvrigt findes en løsning på feriestrøgsproblemet, og der samlet tegner sig et fornuftigt generelt forlig både i staten og på det (amts)-kommunale område, så er der næppe nogen, som vil gå i konflikt af hensyn til folkeskolelærerne. Så kommer der en gentagelse af forløbet i 1995, hvor det var sygeplejerskerne og lignende grupper, som var alene i konflikt, mens alle andre nåede til et forlig.

Ny Løn

Der er på det (amts)kommunale område et arbejdsgiverønske om, at de grupper, som ikke i 1997 gik over på det nye mere lokalt baserede lønsystem, følger efter nu. Det gælder forskellige grupper af ufaglærte samt nogle af de store basisgrupper som folkeskolelærere og pædagoger. Spørgsmålet er om disse gruppers mistro til det nye system kan overvindes? Måske bliver de lokket af, at der er opnået pæne stigninger for nogle af grupperne, som er gået over, bl.a. HK'erne og sygeplejerskerne. Det kan derfor være nødvendigt at følge efter, hvis ikke man skal sakke agterud i lønkampen.

Medlemmerne skal stemme ja

Det er ikke alene på ferieområdet, at storkonflikten i foråret 1998 kan få en betydning for OK98. De offentligt ansattes forhandlere har oplevet, hvordan deres kolleger i den private sektor blev stemt ned af deres medlemmer. Det værste en forhandler overhovedet kan tænke sig. Det vil skærpe forsigtigheden hos forhandlerne denne gang. De vil først indgå et forlig, hvis de er meget sikre på, at medlemmerne vil bakke det op. Måske vil de være så forsigtige, at forliget aldrig bliver nået?

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er forskningsledere ved FAOS, Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier, Københavns Universitet.